Ulkoasiainministeriö
EU-tuomioistuinasioiden yksikkö (OIK-30)
Lsn Henriikka Leppo

Eduskunta
Lakivaliokunta
29.5.2018

EU:n tuomioistuimen ehdotukset perussäännön muutoksiksi

Ulkoasiainministeriö on toimittanut perustuslain 97 §:n mukaisesti eduskunnalle tiedoksi Euroopan unionin tuomioistuimen 28.3.2018 antaman ehdotuksen perussääntönsä muuttamiseksi. Ehdotuksessa on kyse toimivallan siirroista unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen välillä.

Euroopan unionin tuomioistuin

EU:n tuomioistuin muodostuu **unionin tuomioistuimesta** ja **unionin yleisestä tuomioistuimesta.** Yleinen tuomioistuin käsittelee ennen kaikkea luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden nostamia kanteita. Unionin tuomioistuin käsittelee tietyt asiat ensimmäisenä ja ainoana oikeusasteena, minkä lisäksi se toimii valitusasteena unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisuista.

Ehdotus Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön muutoksiksi

Merkittävin yksittäinen ehdotus koskee **komission jäsenvaltioita vastaan nostamia rikkomuskanteita koskevan toimivallan siirtämistä yleiselle tuomioistuimelle.**

- Ehdotuksen taustalla on v. 2015 hyväksytty unionin **yleisen tuomioistuimen reformi**, jonka myötä sen tuomarien määrä **kaksinkertaistetaan** siten, että tuomareita on 1.9.2019 alkaen 56. Näin ollen tuomioistuinten välistä työtaakan jakoa on syytä tasata siirtämällä toimivaltaa unionin tuomioistuimelta yleiselle tuomioistuimelle.
- Ehdotuksen mukaan tarkoituksenmukaisinta olisi siirtää yleiselle tuomioistuimelle toimivalta käsitellä **jäsenyysvelvoitteiden rikkomista** koskevia kanteita, jotka komissio nostaa jäsenvaltioita vastaan. Tällä hetkellä nämä kanteet käsitellään ensimmäisenä ja ainoana oikeusasteena unionin tuomioistuimessa.
- Ehdotusta perustellaan ennen kaikkea sillä, että näiden kanteiden käsittelyyn liittyy samantyyppistä **tosiseikkojen tutkimista**, jota yleinen tuomioistuin toteuttaa käsitellessään yksityisten nostamia kanteita.
- Sellaiset kanteet, jotka liittyvät SEU:n (Euroopan unionista annettu sopimus) tai EU:n perusoikeuskirjan taikka vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen liittyvän lainsäädännön soveltamiseen jätettäisiin kuitenkin unionin tuomioistuimen toimivaltaan, koska näillä kanteilla voi olla **perustuslaillista merkitystä** tai ne voivat olla **erityisen kiireellisiä tai arkaluonteisia**. Sama koskee kanteita, joissa jäsenvaltiolla voidaan määrätä sakkoja.

Periaatteellisesti merkittävänä voidaan pitää myös ehdotusta **osittaisen valituslupajärjestelmän käyttöönotosta unionin tuomioistuimessa**, koska tällaista ei aiemmin ole sovellettu. Vaatimus valitusluvan saamisesta koskisi kuitenkin vain sellaisia asioita, joissa kyseinen oikeusriita on tutkittu riippumattomassa hallintoviranomaisessa (kuten erilaisten EU:n virastojen muutoksenhakulautakunnat) ennen sen saattamista yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Asiakirja sisältää myös ehdotuksen toimivallan siirtämiseksi yleiseltä tuomioistuimelta unionin tuomioistuimelle asioissa, joissa on kyse **aiemman rikkomustuomion asianmukaista täytäntöönpanoa koskevissa riita-asioissa**. Ehdotuksen taustalla ovat johdonmukaisuussyyt ja sen käytännön merkitys on melko vähäinen.

Asian käsittelyn vaihe

Asiaa on käsitelty kerran neuvoston työryhmässä, jossa se sai **ristiriitaisen** vastaanoton. Komissio ei ole vielä antanut lausuntoaan, eikä Euroopan parlamentin käsittelyaikataulu ole tiedossa.

Suomen kannat

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotukseen toimivallan siirrosta **rikkomuskanteiden osalta** tulisi suhtautua **varauksellisesti**. Kun otetaan huomioon rikkomuskanteiden vähäinen määrä, mahdollisuus valittaa yleisen tuomioistuimen ratkaisusta unionin tuomioistuimeen sekä ehdotettuun ratkaisuun sisältyvät laajat poikkeukset, ehdotuksen todelliset **vaikutukset unionin tuomioistuimen työtaakkaan näyttäisivät jäävän vähäisiksi**. Lisäksi poikkeukset on ehdotuksessa määritelty tavalla, joka voi olla omiaan synnyttämään vaikeita rajanvetokysymyksiä. Ehdotuksen käsittelyä tulisi siten tässä vaiheessa lykätä.

Toissijaisesti, jos ehdotuksen käsittelyä jatketaan, useista seikoista tarvitaan vielä **lisäselvityksiä ja -perusteluja**.

Mikäli kuitenkin neuvostossa **määräenemmistö puoltaisi** rikkomuskanteita koskevan toimivallan osittaista siirtoa unionin yleiselle tuomioistuimelle ehdotuksessa esitetyllä tavalla, Suomella **ei ole syytä asettua vastustamaan** ehdotusta.

Valtioneuvosto katsoo, että **rikkomustuomioiden noudattamiseen** liittyvien kanteiden siirtäminen unionin tuomioistuimen toimivaltaan ja **osittaisen valituslupajärjestelmän** käyttöönottaminen unionin tuomioistuimessa **voidaan hyväksyä**. Ne hallintoviranomaiset, joiden päätös aiheuttaa valituslupajärjestelmän soveltamisen, tulisi kuitenkin oikeusvarmuussyistä listata tyhjentävällä tavalla.